

О. В. БАТАНОВ

Олександр Васильович Батанов, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ІНАВГУРАЦІЯ ПРЕЗИДЕНТА ЯК ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА: АКСІОЛОГІЧНІ ТА ОНТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

Інститут Президента України як глави держави є порівняно новим інститутом у конституційному будівництві України. Його становлення стало ключовим у реформуванні державної влади, зумовленої проголошенням незалежності України та зміною її конституційного ладу.

У своєму нинішньому вигляді цей інститут склався не відразу. Він постійно перебував у стані змін і трансформації, детермінуючи зміст та інтенсивність перебігу політичного життя країни. У своєму розвитку він пройшов кілька етапів. Спочатку Президент за своїм статусом і назвою був найвищою посадовою особою в державі, потім главою держави і главою виконавчої влади, а нині, за чинною Конституцією, є главою держави.

Серед науковців – фахівців з питань конституційного й адміністративного права, істориків та політологів, політиків та політтехнологів помітною є відмінність у підходах до характеристики цього інституту й, особливо, щодо його місця у механізмі держави.

Разом з тим, слід зазначити, що нерідко критичні відгуки з'являються без проведення глибокого й всебічного аналізу політико-правової системи нашої держави, а отже і чинників, які зумовили становлення, генезис, організацію діяльності й функціонування інституту Президента України.

Окремих питань теоретичних проблем інституту президентства в Україні з точки зору його генезису, на сучасному етапі розвитку та в порівняльному аспекті; місця у політичній системі суспільства та конституційному механізмі державної влади; організації діяльності, специфіки завдань, функцій та компетенції; правової природи актів; порядку виборів; особливостям відповідальності Президента України були присвячені дослідження в галузі теорії й історії держави і права, конституційного й адміністративного права, в інших галузевих юридичних науках, політології, державному управлінні й історії.

Ці питання розглядалися, зокрема, у працях В. Б. Авер'янова, С. А. Агафонова, Д. М. Белова, Ю. М. Бисаги, В. І. Борденюка, Ф. Г. Бурчака, О. Т. Волошук, М. І. Зелінської, М. С. Кармазіної, Р. П. Князевича, І. Б. Коліушка, І. О. Кресіної, Л. Т. Кривенко, В. Ф. Мелашенка, О. В. Новикова, М. П. Орзіха, Н. Г. Плахотнюк, В. Ф. Погорілка, Х. В. Приходько, С. Г. Серьогіної, О. В. Скрипнюка, М. І. Ставнічук, Ю. М. Тодики, В. Л. Федоренка, В. М. Шаповала, В. А. Шатіла, Ю. С. Шемшученка, О. І. Ющика та ін.

Водночас, навіть за наявності значної кількості наукових публікацій цих та інших вчених, які тією чи іншою мірою стосуються даної проблематики, спостерігається помітне відставання теоретичного пошуку від практики розвитку інституту президентства в Україні. Певною мірою це можна пояснити тим, що політична чутливість теми зумовлює більшу увагу науковців до формальної сторони даного інституту. Незважаючи на появу цілого ряду змістовних фахових досліджень, присвячених питанню інституту президентства в Україні, слід констатувати відсутність фундаментальних наукових праць, пов'язаних із всебічним аналізом проблем, форм, методів та діяльності в процесі становлення та розвитку досліджуваного інституту.

У цьому плані одним з найменш вивчених питань є інститут інавгурації Президента. Інавгурація новообраного Президента – інститут, який приковує увагу широких кіл громадськості, політиків та міжнародних спостерігачів. Інавгурація Президента – це особлива процедура вступу на посаду глави держави, яка відбувається у формі урочистої церемонії. Це вид політичної або навіть конституційної процедури установчого характеру, яка символізує наступність влади. Це цікава та оригінальна політико-правова традиція, політико-правовий символ, навіть свого роду політичний ритуал тощо.

Також інавгурація є специфічним юридичним заходом, проведення якого засвідчує те, що глава держави, насамперед, президент, вважається таким, що вступив на свій пост. Саме інавгурація є точкою відліку

строку повноважень Президента. Основна мета та ключовий момент інаугурації – принесення главою держави присяги на вірність Конституції та народу, юридичне значення якої важко переоцінити.

Слід зазначити, що таке нещодавно абсолютно невідоме та екзотичне поняття як інаугурація, вже доволі упевнено увійшло в наш лексикон як політична подія, цікава церемонія і ритуал, елемент протоколу, запозичена з-за кордону традиція тощо. Але, що означає це поняття, у чому полягає сутність цього інституту та витоки доволі екзотичного феномену? Незважаючи на доволі широку бібліографію, якою представлений інститут президентства і глави держави в цілому, питання протоколу і церемоніалу, цілісних досліджень, які б дали відповідь на питання, що таке інаугурація президента, її суть, соціально-політичні, юридичні або культурні функції тощо, – немає.

Взагалі проблемним питанням є не тільки етимологія цього слова. Існують навіть різні варіанти його написання. Як правило, вживаються виключно терміни «інаугурація»¹ чи «інавгурація»², в одному варіанті свого написання, або подвійне написання «інаугурація» та «інавгурація»³. У одному з «Великих енциклопедичних словників» також вказується на можливість використання подвійного написання цього поняття, але вже в іншому варіанті: «інаугурація» та «іногурація»⁴. У болгарській версії інтернет-проекту Вільна енциклопедія Вікіпедія взагалі вказується на можливість використання вже чотирьох термінів: «інаугурація», «інавгурація», «іногурація» та «іаугурація»⁵. На існування чотирьох варіантів написання цього поняття вказують і болгарські лінгвісти⁶.

Варто зазначити й те, що сам термін «інавгурація» тлумачиться по-різному. Так, наприклад, С. А. Авак'ян, А. М. Осавелюк та деякі інші автори цей термін тлумачать виключно в одному ключі – як урочисту церемонію вступу на посаду глави держави⁷. Водночас, існує й подвійне тлумачення цього поняття. Так, на думку Г. М. Андреевої, у широкому розумінні – це вступ на посаду обраної, призначеної або такої, що отримує пост іншим чином, певної особи на вищу посаду у державі, а вузькому сенсі – це особлива процедура вступу на посаду глави держави (президента чи монарха), яка включає урочисту церемонію принесення клятви⁸. По суті, аналогічним чином визначає цей термін і В. Ф. Халіпов⁹.

В українській версії Вільної енциклопедії Вікіпедії зазначається, що «інавгурація (від лат. *inauguro* – посвячення) – урочиста процедура вступу на посаду глави держави або на високий духовний сан»¹⁰. Фактично аналогічне тлумачення дають і автори «Словника з конституційного права Російської Федерації»¹¹. Також як «урочисту церемонію введення на посаду глави держави або посвячення у вищий католицький духовний сан», але у буржуазних державах, розглядався цей термін у Юридичному словнику за редакцією Б. М. Бабія, Ф. Г. Бурчака, В. М. Корецького та В. В. Цветкова. Вказувалося, що інавгурація відбувається на посаду президента, губернаторів штатів у США, а також визначалася структура цієї церемонії, яка складалася «з приведення до присяги та виголошення інавгураційної промови»¹².

У російській версії Вільної енциклопедії Вікіпедії також вказується, що «інаугурація; також інавгурація – церемонія вступу на посаду», при чому в «основі своїй цей ритуал запозичений із церемоній коронації монархів»¹³. По-суті, аналогічне визначення дає і Л. Т. Кривенко, яка вказує, що, по-перше, інавгурація – це урочиста церемонія вступу на посаду новообраного глави держави, коронації монарха, а, по-друге, – урочиста процедура посвячення у вищий духовний сан¹⁴.

Таким чином, окремим типом інавгурації, популярним у часи монархізму, є коронація або коронування. Під ним розуміється урочисте, поєднане із церковними обрядами прийняття монархом символів належної йому влади. Наприклад, у стародавній Русі цей захід мав назву вінчання на царство. У своїй повністю завершених формі коронація з'явилася у Росії з часів прийняття государями імператорського титулу¹⁵. Коронація, як правило, носить назву священної, так як поєднується із священним миропомазанням, обрядом, який походить від давньоєврейського помазання царів на царство.

Тобто, насамперед, звертає на себе увагу те, що інавгурація у такому розумінні – це церемонія або/та процедура, яка «носить урочистий публічний характер, покликаний підкреслити важливість та відповідальність вищого державного поста»¹⁶ та, по-друге, у цих визначеннях акцентується увага на застосуванні інституту інавгурації щодо двох видів суб'єктів – глави держави та особи, яка має духовний сан. Так, прикладів використання поняття «інавгурація» у відношенні процедури посвячення у вищий духовний сан є доволі багато¹⁷.

На думку А. І. Черкасова, інаугурація – це назва урочистої церемонії вступу на посаду президента, яка покликана підкреслити важливість та відповідальність вказаної посади. Також, зазначає А. І. Черкасов, інавгурація – це назва урочистої церемонії відкриття будь-якого масового громадського заходу (асамблеї, конгресу, з'їзду тощо, особливо міжнародного характеру)¹⁸. Тобто, у даному енциклопедичному тлумаченні вказується на можливість застосування цього поняття принаймні у двох значеннях, але вже у відношенні президентів як глав держав з республіканською формою правління та певних організаційних заходів.

В останньому значенні поняття «інавгурація» використовується доволі активно, зокрема у відношенні процедури вступу на посаду інших офіційних осіб, а також інших офіційних заходів чи церемоній.

Безумовно, не виключені й інші варіанти застосування терміну «інавгурація», але наведені дефініції дозволяють стверджувати, що інавгурація це:

- офіційна й урочиста, як правило, доволі помпезна, церемонія вступу на посаду посадової особи, насамперед глави держави (у першу чергу, президента), яка покликана підкреслити важливість та відповідальність вказаної посади;

- особлива процедура вступу на посаду глави держави (президента чи монарха), яка включає урочисту церемонію принесення присяги, текст якої, як правило, встановлений конституційно, містить клятву глави

держави сумлінно виконувати покладені на нього обов'язки та виголошення інавгураційної промови, що дає змогу розглядати інавгурацію як вид політичної або навіть конституційної процедури установчого характеру (стадія, етап, вид конституційного установчого процесу), яка «символізує спадковість влади»¹⁹;

- конституційний юридичний факт, з настанням якого глава держави, насамперед, президент, вважається таким, що вступив на свій пост;
- вид конституційної традиції;
- політико-правовий символ і ритуал.

Так, наприклад, говорячи про інавгурацію як конституційний юридичний факт, зазначимо, що під правовою категорією «конституційний юридичний факт», як правило, розуміють передбачені чи санкціоновані конституційно-правовою нормою причини або наслідки діяльності чи поведінки суб'єктів конституційно-правових відносин, або дії об'єктивних обставин, що зумовлюють виникнення, зміну та припинення конституційно-правових відносин²⁰.

У юридичній літературі категорію «конституційний юридичний факт», як і самі конституційно-правові відносини, насамперед, розглядають через призму причинно-наслідкових зв'язків. Юридичні факти, як обов'язковий елемент конституційно-правових відносин, є не тільки причинами (умовами, обставинами), що призводять до настання конституційно-правових відносин, а й наслідками існуючих конституційно-правових відносин, що ведуть до зміни чи припинення цих правовідносин.

У цьому плані конституційно-правові відносини, які виникають у процесі інавгурації Президента, є доволі ілюстративними. Адже основна мета та ключовий момент інавгурації – принесення главою держави присяги на вірність Конституції та народу. Конституційно-правове значення принесення присяги дуже вагоме. Так, «відмова Президента Чеської Республіки принести присягу або принесення присяги із застереженням розглядаються як не обрання Президента Республіки» (ст. 60 Конституції Чеської Республіки)²¹.

У зв'язку з розумінням інавгурації як конституційного юридичного факту, стає абсолютно зрозумілим чому Президент Росії Д. А. Медведєв вступив на пост саме 7 травня 2008 р. о 12⁰⁰, оскільки у цей день і як раз у цей час завершився 4-річний (а також 8-річний) строк повноважень президента В. В. Путіна (у Конституції РФ записано, що «одна і та сама особа» не може займати цю посаду «більш двох строків поряд»²²). У перший раз В. В. Путін вступив на пост глави держави саме о 12⁰⁰ 7 травня 2000 р., а другий – у той самий день і час у 2004 р. Щодо питання, коли Президент Російської Федерації приступає до виконання своїх повноважень, відповідь також зрозуміла – з моменту прийняття присяги. Так записано у ст. 92 Конституції Російської Федерації.

Основне конституційно-правове значення інавгурації (як конституційного юридичного факту) полягає у тому, що з моменту прийняття присяги глава держави вважається таким, що вступив на пост. Тим самим завершується перехідний період, у деяких державах досить тривалий, між обранням президента та його вступом на пост (у США, наприклад, вибори відбуваються у на початку листопада, а вступ обраного президента на посаду – 20 січня наступного року).

У юридичному плані цей період є доволі своєрідним, особливо у випадку, коли на пост президента обирається нова особа. Обраний на чергових виборах глава держави не вправі протягом цього періоду втручатися у повсякденну діяльність президента, що залишає свій пост. У свою чергу діючий президент зобов'язаний взаємодіяти з новим президентом, вводячи його в курс основних державних справ, і при цьому не повинен здійснювати дій, які можуть нашкодити діяльності нового президента. Але на практиці останнє правило виконується далеко не скрізь і не завжди²³.

Доволі яскраво ілюструє значення інавгурації як юридичного факту церемонія та власне увесь інститут коронації монархів. Тривалий час у середовищі монархістів вважалося, що завдяки помазанню на короля знаходиться божественна печатка; захисники духовної влади – що, також завдяки помазанню, королі отримують владу із рук священників²⁴. Але з часом виникла теорія про світський характер коронації. Прихильники такої інтерпретації ритуалу прагнули довести, що з точки зору державного права коронація – ні що інше, як звичайне визнання факту, що відбувся. Король, згідно цієї теорії, зобов'язаний своїм саном виключно спадковості або – якщо мова йде про Німеччину – обранню; він стає королем відразу після смерті свого попередника або починаючи з того моменту, коли знатні виборщики назвали його ім'я. Благочестиві церемонії, які влаштовувалися з часом, здатні були лише прикрасити вступ на престол релігійним освяченням – поважним, урочистим, але зовсім не обов'язковим.

Вигук «Король помер, хай живе король!» уперше, згідно з наявними свідченнями, пролунав на похороні французького короля Франциска I. Однак ще 10 листопада 1423 р. герольди проголосили Генріха VI Англійського королем Франції на могилі, в яку тільки що опустили тіло Карла VI. Немає жодних сумнівів, що з цього моменту такий порядок речей став традиційним. Пізніше вона яскраво проявилася у наведеному вище вигуку по смерті короля: у країнах, де панував закон спадковості, смерть короля негайно зводила на престол його законного спадкоємця. З кінця XIII ст. ця точка зору була офіційно прийнята майже повсюдно.

Ще одним із аспектів, який характеризує інститут інавгурації є його розуміння як певної історичної, правової, політичної та культурної традиції (сукупності традицій). На той факт, що інавгурація являє собою «тонку, навіть, субтильну суміш традицій і новизни»²⁵, доволі часто звертають увагу аналітики, коментатори і дослідники цього питання.

У цілому, традиційність – це якісна характеристика соціуму, яка відображає етнополітичні, геюридичні та духовно-моральні процеси відтворення найбільш успішних, які пройшли історичну апробацію

форм, технологій та способів організації співіснування індивідів у конкретному життєвому просторі. Позитивний життєвий досвід, вироблений конкретною соціальною спільністю (насамперед, народом або нацією), її правосвідомістю, об'єднує індивідів, організує їх взаємодію, дозволяє відносно однаково інтерпретувати різноманіття політико-правових та соціально-культурних явищ та процесів, безконфліктно узгоджувати різно-векторні суспільні інтереси та потреби тощо²⁶.

У даному вимірі, інститут інаугурації, будучи сам по собі насамперед конституційною традицією, історично започаткованою ще у стародавні часи, у ході своєї еволюції в цілому та у кожній окремій країні, вбирає у себе позитивний політичний або культурний досвід, подекуди доволі оригінальні політико-правові традиції та ритуали, які сьогодні є невідмінним атрибутом усієї процедури інаугурації та протоколу, який супроводжує її. При цьому в кожній країні, як правило, вони є своєрідними, хоча й із використанням окремих зарубіжних аналогів даного політичного та правового дійства. Саме сукупність та характер традицій, які супроводжують церемоніал інаугурації, його особливості не тільки у кожній окремій державі, а й навіть у кожному конкретному випадку, дають змогу віднести інаугурацію до числа найбільш оригінальних традицій у праві (конституційному праві зокрема) та політиці. Вважається, що навіть чітко організована церемонія вступу на посаду – добра прикмета на майбутнє²⁷.

Також важливим аспектом, який характеризує інститут інаугурації, є його розуміння як певного політико-правового символу та ритуалу. Аксиоматично, що невід'ємною частиною формування, фіксації і відтворення ідентичності будь-якої нації і держави як соціально-культурної і політичної спільноти є національно-державні символи, ідеали, ритуали тощо. Встановити справжній сенс і зміст політико-правового життя держави можна лише в тому випадку, якщо вивчається не тільки сама об'єктивна реальність, а й область символічного, міфологічного, традиційного, що має значний вплив на формування основних уявлень людей про навколишній світ, буття права²⁸.

Історія розвитку суспільства показує, що символи не виникають з порожнечі. Символи – своєрідне відображення своєї епохи. Вони «народжуються» і «вмирають» разом зі зміною державного ладу, політичного режиму. Соціальні зміни неминуче супроводжуються переглядом системи політичних і правових символів, що діяли у даний час. При цьому не слід забувати, що формування цих символів залежить від багатьох факторів: історичних, національних, політичних, економічних, культурних. Все це повинно враховуватися в процесі створення символіки. Механізми відображення тут дуже складні, рідко лежать на поверхні, змінюються з плином часу.

Незалежність тісно пов'язана із набуттям власних державних, правових і політичних символів. Так, правова символіка впливає на формування таких складових правової системи, як правова свідомість, правова культура, правова поведінка тощо. У цілому, вся проблема правових символів тісно пов'язана з розвитком правосвідомості індивіда, соціальної групи, суспільства. На відміну від тексту нормативно-правового акта правовий символ здійснює на людину не лише раціональний, а й емоційний вплив, тобто впливає на поведінку людей на підсвідомому, рефлекторному рівні. Політична символіка, у свою чергу, впливає на формування таких складових політичної системи, як політична свідомість, політична психологія, виступаючи при цьому консолідуючим фактором. Будь-яка держава у період свого становлення потребує появи нових правових і політичних символів країни, формування ідеалів та виникнення ритуалів, здатних виразити сутність як національного характеру відповідного народу, так і юридичні характеристики і політичні пріоритети держави.

Слід зазначити, що є різноманітні класифікації правових символів. На думку О. В. Нікітіна, якщо в основу класифікації покласти спосіб зовнішнього вираження правових символів, то можна виділити: предметні символи (прапор, формений одяг, державні та відомчі нагороди, печатка юридичної особи); символи дії (ритуал віддання військової честі, церемонія підняття державного прапора, церемонія вручення державних нагород, інаугурація); образотворчі символи (герб, товарний знак, дорожні знаки); звукові символи (гімн держави, система звукових сигналів на водному і залізничному транспорті); світлові символи (регулювання руху на транспорті за допомогою сигналів світлофора); мовні (словесні) символи тощо²⁹. Як ми бачимо, цей автор розглядає інаугурацію як символ дії.

Наведене, на наш погляд, переконливо підтверджує, що інаугурація це конституційно-правовий інститут, юридичний факт у конституційному праві, вид політико-правової традиції та політико-правовий символ і ритуал.

¹ Авакьян С. А. Инаугурация / С. А. Авакьян // Конституционное право : энциклопедический словарь / [отв. ред. С. А. Авакьян]. – М. : НОРМА-ИНФРА-М, 2000. – С. 255; Андреева Г.Н. Инаугурация // Конституционное право : словарь / [отв. ред. В. В. Маклаков]. – М. : Юристъ, 2001. – С. 185; Инаугурация // Баглай М. В. Малая энциклопедия конституционного права / М. В. Баглай, В. А. Туманов. – М. : Изд-во БЕК, 1998. – С. 170; Инаугурация // Энциклопедический юридический словарь / Под общ. ред. В. Е. Крутских. – 2-е изд. – М. : ИНФРА-М, 1998. – С. 119; Конституционное (государственное) право зарубежных стран : учеб. : в 4 т. / [рук. авт. кол. и отв. ред. Б. А. Струшин]. – М. : БЕК, 1996–1997. – Т. 1–2: Общая часть / [Г. Н. Андреева, И. А. Андреева, А. Ш. Будагова и др.]. – 1996. – С. 585; Черкасов А. И. Инаугурация / А. И. Черкасов // Юридическая энциклопедия / Отв. ред. Б. Н. Топорнин. – М. : Юристъ, 2001. – С. 374.

² Инаугурация // Юридичний словник ; [за ред. Б. М. Бабія, Ф. Г. Бурчака, В. М. Корецького та В. В. Цветкова]. – К.: Голловна редакція УРЕ, 1983. – С. 322; Кривенко Л. Т. Инаугурация / Л. Т. Кривенко // Великий енциклопедичний юридичний словник ; [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – С. 330.

- ³ Инаугурация [Электронный ресурс] // Материал из Википедии – свободной энциклопедии. Версия на русском языке. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%B3%D1%83%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>
- ⁴ Инаугурация // Большой энциклопедический словарь / А. М. Прохоров (ред.). – 2-изд., перераб. и доп. – М.: Большая Российская энциклопедия; СПб: Норинт, 2000. – С. 445.
- ⁵ Инаугурация [Электронный ресурс] // От Википедия, свободная энциклопедия. На болгарском языке. – Режим доступа: <http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B3%D1%83%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>.
- ⁶ Георгиев Б. За думата инаугурация [Электронный ресурс] // Борислав Георгиев – Языковая культура, БНР, 2002 г. – Режим доступа: <http://www.slovo.bg/showwork.php3?AuID=52&WorkID=1801&Level=2>.
- ⁷ Авакьян С. А. Инаугурация / С. А. Авакьян // Конституционное право : энциклопедический словарь / [отв. ред. С. А. Авакьян]. – М. : НОРМА: НОРМА-ИНФРА-М, 2000. – С. 255; Инаугурация // Энциклопедический юридический словарь / Под общ. ред. В. Е. Крутских. – 2-е изд. – М. : ИНФРА-М, 1998. – С. 119; Конституционное (государственное) право зарубежных стран : учеб. : в 4 т. / [рук. авт. кол. и отв. ред. Б. А. Страшун]. – М. : БЕК, 1996–1997. – Т. 1–2: Общая часть / [Г. Н. Андреева, И. А. Андреева, А. Ш. Будагова и др.]. – 1996. – С. 585.
- ⁸ Андреева Г.Н. Инаугурация // Конституционное право : словарь / [отв. ред. В. В. Маклаков]. – М. : Юристъ, 2001. – С. 185.
- ⁹ Инаугурация // Халипов В. Ф. Власть: Кратологический словарь / В. Ф. Халипов. – М. : Республика, 1997. – С. 153
- ¹⁰ Инаугурация [Электронный ресурс] // Материал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. Версія українською мовою. – Режим доступа: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B3%D1%83%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.
- ¹¹ Инаугурация // Борисов В. И. Словарь по конституционному праву Российской Федерации / В. И. Борисов, А. А. Ильюхов, О. А. Кажанов. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2003. – С. 144.
- ¹² Инаугурация // Юридичний словник ; [за ред. Б. М. Бабія, Ф. Г. Бурчака, В. М. Корещького та В. В. Цветкова]. – К. : Головна редакція УРЕ, 1983. – С. 322.
- ¹³ Инаугурация [Электронный ресурс] // Материал из Википедии – свободной энциклопедии. Версия на русском языке. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%B3%D1%83%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>.
- ¹⁴ Кривенко Л. Т. Инаугурация / Л. Т. Кривенко // Великий енциклопедичний юридичний словник; [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – С. 330.
- ¹⁵ Коронация [Электронный ресурс] // Брокгауз-Ефрон и Большая Советская Энциклопедия. – Режим доступа: <http://gatchina3000.ru/brockhaus-and-efron-encyclopedic-dictionary/054/54828.htm>.
- ¹⁶ Инаугурация // Баглай М. В. Малая энциклопедия конституционного права / М. В. Баглай, В. А. Туманов. – М. : Изд-во БЕК, 1998. – С. 170
- ¹⁷ Знакомство с лидером Шаолина – Настоятелем Преподобным Ши Юнсинем [Электронный ресурс] // Клуб традиционного кунфу «Северный Шаолин». – Режим доступа: <http://nshaolin.ru/%D0%A3%D1%81%D1%8D%D0%BD%D1%8B/usenyn-nastoyatel/>; Инаугурация Папы Римского [Электронный ресурс] // Українська Автокефальна Православна Церква. – Режим доступа: <http://hram.od.ua/newspodrobno.php?news=403> та ін.
- ¹⁸ Черкасов А. И. Инаугурация / А. И. Черкасов // Юридическая энциклопедия / Отв. ред. Б. Н. Топорнин. – М. : Юристъ, 2001. – С. 374.
- ¹⁹ Василевич Г. А. Конституционное право зарубежных стран: Учеб. / Г. А. Василевич, Н. М. Кондратович, Л. А. Приходько ; [под общ. ред. Г. А. Василевича]. – Мн. : Книжный Дом, 2006. – С. 349.
- ²⁰ Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2006. – С. 497.
- ²¹ Конституция Чешской Республики // Конституции государств Европы : в 3 т. / [под ред. Л. А. Окунькова]. – М. : НОРМА, 2001.– Т. 3. – 2001. – С. 509.
- ²² Кафтан Л. Инаугурация. День, который войдет в учебники / Л. Кафтан [Электронный ресурс] // Комсомольская правда. – Режим доступа: <http://nsk.kp.ru/daily/24093/322679/>.
- ²³ Инаугурация // Баглай М. В. Малая энциклопедия конституционного права / М. В. Баглай, В. А. Туманов. – М. : Изд-во БЕК, 1998. – С. 170.
- ²⁴ Блок М. Короли-чудотворці / М. Блок [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.krotov.info/lib_sec/02_b/blk/k_18.htm.
- ²⁵ В Париже состоялась торжественная церемония вступления Николя Саркози в должность президента Франции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.svobodanews.ru/content/transcript/393112.html>.
- ²⁶ Березин А. И. Институты публичной власти в национальной государственно-правовой традиции : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 23.00.02 «Политические институты ; Этнополитическая конфликтология ; Национальные и политические процессы и технологии (юридические науки)» / А. И. Березин. – Ростов-на-Дону, 2006. – С. 9, 16.
- ²⁷ Усадков П. А. От коронации к инаугурации. Цари, вожди и президенты приходили к власти по-разному, но присягали одному и тому же – служению Отечеству / П. А. Усадков [Электронный ресурс] // Независимая газета. – Режим доступа: http://www.ng.ru/ng_politics/2008-05-20/22_inauguratsia.html.
- ²⁸ Никитин А. В. Правовые символы : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория права и государства ; история права и государства; история политических и правовых учений» / А. В. Никитин. – Нижний Новгород, 1999. – С. 1.
- ²⁹ Там само. – С. 22.

Резюме

У статті здійснено аналіз такого інституту конституційного права як інавгурація президента. Інавгурація розглядається як конституційний юридичний факт, конституційна традиція та політико-правовий символ і ритуал.

Ключові слова: інавгурація, президент, конституційний процес, процедура в конституційному праві, конституційна традиція.

Резюме

В статье проанализирован такой институт конституционного права как инаугурация президента. Инаугурация рассматривается как конституционный юридический факт, конституционная традиция и политико-правовой символ и ритуал.

Ключевые слова: инаугурация, президент, конституционный процесс, процедура в конституционном праве, конституционная традиция.

Summary

In the article the constitutional right of an institution as the inauguration of the president is analyzed. The inauguration is seen as a constitutional legal fact, the constitutional tradition of political and legal symbol and ritual.

Key words: inauguration, president, the constitutional process, the procedure in constitutional law, constitutional tradition.

Отримано 21.11.2011

О. В. ЧЕРНЕЦЬКА

Олена Василівна Чернецька, кандидат юридичних наук, доцент, проректор з наукової роботи Київського університету права НАН України

НОРМАТИВНІ АКТИ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ВІДНОСИН

У зв'язку з підвищенням ролі місцевого самоврядування в системі публічної влади та згідно з принципом правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності, особливе місце в системі нормативно-правового регулювання муніципальних відносин відводиться нормативно-правовим актам, які приймаються органами місцевого самоврядування в межах свої компетенції. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» гарантоване державою місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою безпосередньо та через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Місцеві ради в межах своєї компетенції, шляхом правотворчості, яка має певні конституційно-правові межі, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території та в цілому виступають важливою умовою функціонування як територіальної громади, так і інших суб'єктів місцевого самоврядування. Слід зазначити, що останнім часом здійснення нормотворчої діяльності представницькими органами місцевого самоврядування виявило ряд проблем у цій сфері, що в цілому зумовлено недостатньо чітким визначенням сфери нормотворчої діяльності суб'єктів місцевого самоврядування, відсутність як на загальнодержавному так і на місцевому рівнях правових актів, які встановлювали та регламентували б правотворчий процес тощо. У зв'язку з цим, виникає питання загальнотеоретичного дослідження місця та ролі нормативних актів представницьких органів місцевого самоврядування в системі правового регулювання муніципальних відносин.

Конституційно-правовою основою нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування є ст. 144 Конституції України, відповідно до якої органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими для виконання на відповідній території. Тобто, відповідно до зазначеного конституційного положення акти органів місцевого самоврядування виступають елементом механізму правового регулювання місцевого самоврядування. Закріплення у Конституції норми про правові акти органів місцевого самоврядування зумовлено тим, що вони сприяють формуванню справді демократичної системи правотворчості¹.

Порядок прийняття актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування регламентований ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», зокрема частина перша закону встановлює, що рада в межах своїх повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. Тобто, результатом нормотворчої діяльності місцевих рад як представницьких органів місцевого самоврядування є нормативні акти.

З'ясовуючи місце нормативних актів представницьких органів місцевого самоврядування в системі правового регулювання муніципальних відносин слід виходити із загальнотеоретичних підходів та розумінь нормативно-правового акта як джерела (форми) права.